

Manifest:

LA NATURA COM A CONTEXT
SALUDABLE I NECESSARI PER A
L'EDUCACIÓ

LA NATURA COM A CONTEXT SALUDABLE I NECESSARI PER A L'EDUCACIÓ

Espais educatius segurs... i molt més

La pandèmia del Covid-19 marcarà un punt de referència en molts aspectes de les nostres vides i l'educació serà un d'ells. Ens hem d'adaptar a una nova realitat en la que prevaldrà la salut i la seguretat de la infància i la del personal als centres educatius. Una de les conseqüències d'aquesta adaptació serà la reducció de la quantitat d'alumnat per aula, fet que significa que no es podrà assistir a l'escola amb la freqüència o duració habituals. Això suposarà un repte important per a les famílies i els centres educatius i requerirà d'un augment significatiu de recursos tècnics, humans i econòmics per tal que es pugui dur a terme.

L'educació a la natura pot brindar una solució immediata a quasi tots aquests problemes a la vegada que aborda la causa última de la present pandèmia.

Cal assenyalar que l'aparició del virus SARS-CoV-2 està relacionat amb l'excessiva pressió que exercim sobre la natura, mitjançant una perversa combinació de sobreexplotació de recursos, destrucció d'hàbitats silvestres, canvi climàtic i consum de fauna salvatge.

Tenim la gran oportunitat i l'obligació responsable de repensar la nostra relació amb la natura i traslladar aquest nou model de vida a la infància. aprofitar l'experiència dels espais educatius a la natura, en aquest context, és vital.

Antecedents

No és la primera vegada que succeeix una cosa així. A Dinamarca, a principis dels anys 50 del passat segle, hi va haver una gran demanda d'escoles infantils per a acollir els fills i les filles de les dones que s'havien quedat vídues després de la Segona Guerra Mundial i necessitaven incorporar-se al mercat laboral.

Com que no hi havia aules suficients, van idear un sistema de rotació mitjançant el qual un grup passava alguns dies a l'aula mentre que l'altre estava a l'aire lliure. Així és com van sorgir les escoles a la natura modernes a Europa, avui en dia esteses per tot el món.

A països amb sistemes educatius de reconeguda solvència, com Suècia, Noruega, Alemanya, República Txeca, Regne Unit... aquestes escoles estan homologades i les autoritats impulsen i donen suport per a la seva creació. A alguns d'aquests, fins i tot el 25% de la població està escolaritzada en aquests centres. A Espanya existeixen des de l'any 2011 i actualment n'hi ha vàries desenes d'operatives a tot el territori nacional.

Un model per a seguir

Hi ha molts tipus d'escoles infantils a la natura, encara que cal distingir-ne dues grans categories.

Per una banda, hi ha aquelles que tenen un grup fix d'infants que acudeixen a diari, desenvolupen la seva activitat a l'aire lliure i la natura constitueix el seu espai de referència

.D'altra banda, hi ha el model d'educació combinada mitjançant el qual l'alumnat acudeix a un centre convencional part del temps i l'altra part, s'uneix a un espai educatiu a l'aire lliure de la seva zona.

El ritme pot anar des de diversos dies a la setmana a una setmana al mes, per exemple. El més important és que les tasques pedagògiques es reparteixen de forma equitativa entre els dos espais i els seus responsables.

Aquest model porta vàries dècades implementant-se a Europa amb especial incidència al Regne Unit, on existeixen centenars d'espais d'educació a la natura (Forest Schools) que tenen convenis amb les escoles properes. Encara que l'etapa més habitual per a practicar aquest model combinat és a l'infantil (0-6 anys), hi ha molts exemples d'escoles de primària i fins i tot de secundària amb intens contacte amb el medi natural (és el cas de les Waldschulen a Alemanya o les I Ur och Skur a Suècia). En aquests països existeix, a més a més, formació reglada per al personal d'aquests centres que es preparen per a l'acompanyament de grups de qualsevol edat a l'aire lliure, amb una adequada planificació pedagògica, de seguretat, logística i amb un profund coneixement del medi.

D'aquesta manera es garanteix la continuïtat i el seguiment de l'escolarització en adequades condicions.

Beneficis de l'educació a la natura

Educar a la natura, sigui de forma permanent o combinada, té importants beneficis per al desenvolupament, el benestar i la salut de la infància, sobre tot a les etapes més primerenques.

Romandre a la natura permet un aprenentatge directe, empíric i autònom.

L'abundància d'espai i material no estructurat convida a la indagació, l'exploració i l'experimentació, fomenta la mirada crítica i enforteix la resiliència dels infants. Moure's a l'aire lliure, en un entorn no preparat però segur, és un precursor de la salut i fortalesa física.

A l'exterior, és més fàcil mantenir les distàncies de seguretat, les infeccions es transmeten amb més dificultat i el contacte amb l'aire i el sol enforteix les defenses. Per aquest motiu constitueix també un espai més segur que una aula.

És també conegut l'efecte restaurador que té el contacte amb entorns naturals, ja que transmeten seguretat i moderen l'estrès, fins i tot en edats primerenques.

En el context del trauma col·lectiu que ha suposat el confinament, més intens en la infància, es tracta d'un aspecte de gran importància. En aquests moments, més que mai, els espais educatius a la natura són refugis segurs i necessaris.

L'idea no és nova. A principis del segle XX van sorgir a tot el món les escoles a l'aire lliure, a imatge i semblança de l'Escola Charlottenburg a Berlín, fundada al 1904.

L'objectiu principal d'aquestes escoles era prevenir o millorar a malalts amb patologies respiratòries gràcies a la permanència a l'exterior, per aquest motiu aquests moviments es van donar a conèixer com a "higienista". Intel·lectuals de la talla de Rabindranath Tagore o León Tolstói van fundar les seves pròpies escoles amb aquesta filosofia. A Espanya van agafar prestigi figures com Rosa Sensat o Francisco Giner de los Ríos, referents que avui en dia estan en plena actualitat.

L'experiència de l'Associació Nacional d'Educació a la Natura EdNa

L'Associació EdNa va néixer a Galícia a l'any 2015, impulsada per les fundadores d'iniciatives pioneres d'educació a la natura a Espanya. Tenen com a finalitat unir el moviment de l'educació a la natura al nostre país i treballa en tres grans àrees: criteris de qualitat per a les escoles a la natura, formació per a professionals amb interès en desenvolupar-se en aquest àmbit i assessorament per a projectes emergents..

Tenen a més una forta presència internacional: és sòcia de la Federació Internacional d'Escoles al Bosc, membre de la Children and Nature Network i és ambaixadora de la infància en el moviment mundial "Children in Nature Worldwide hand in hand".

Entre les seves directives hi ha pedagogues, mestres, treballadores socials, biòlogues, professores d'universitat, amb dècades d'experiència a l'educació formal i no formal. Entre totes sumen aliances amb escoles i entitats d'educació a la natura de tot el món i han publicat diverses obres sobre la matèria.

Una mirada cap al futur...

Arran de la pandèmia del Covid-19, són moltes les veus que s'alcen per tal que tornem a una vida en la qual posem més atenció a la salut, a la sostenibilitat, a l'equitat, a una economia justa i, sobre tot, a un nou paradigma ambiental.

Un parell de mesos abans de l'esclat de la pandèmia, va estar Greta Thunberg a la Cimera del Clima de Madrid clamant per a una major consciència sobre aquesta altra crisi que se'ns apropava. No són fets independents, com ja s'ha vist. Ja s'han celebrat manifestacions a França o Suïssa demanant una vida més conscient, però potser de qui més haguem d'aprendre en aquesta situació és d'Itàlia, la nostra germana gran en aquesta situació. És precisament a Itàlia on s'està apostant per a una educació combinada com a solució a aquest problema.

Aules i natura. Oferim a la infància el millor d'ambdós mons i tots, ella i la nosaltres, tindrem un futur millor.

Taller inspirado por Fernando Rubio

Per tot això els i les a sota signants...

Manifestem que no podem obviar l'experiència de diversos països, entre ells Espanya, que demostren que l'Educació a la Natura, en les seves distintes formes, és un model pedagògic afavoridor del desenvolupament integral dels infants.

Reconeixem que educar a la natura, sigui de forma permanent o combinada, té importants beneficis per al desenvolupament, el benestar i la salut de la infància, sobre tot a les etapes més primerenques.

Creiem que és el moment d'obrir la mirada i apropar-nos a la natura, per a conèixer-la i protegir-la en aquest canvi que se'ns presenta a nivell global, i sabem que l'educació és fonamental per a aprendre a viure aquesta nova realitat.

Afirmem que la natura, és un context saludable i segur per a la infància i en aquests moments, més que mai, els espais naturals poden i han de constituir-se com a entorns educatius complementaris a les aules.